

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

Izpitna pola 1

Razčlemba neumetnostnega besedila

Četrtek, 28. maj 2009 / 60 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.

Kandidat dobi ocenjevalni obrazec.

Priloga z neumetnostnim besedilom je na perforiranem listu, ki ga kandidat pazljivo iztrga.

POKLICNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začinjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite oziroma vpišite svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec.

Izpitna pola vsebuje 23 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom in jih vpisujte v izpitno polo v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo, vendar ne samo z velikimi tiskanimi črkami. Pri nalogah izbirnega tipa izberite samo eno rešitev, če v navodilu ni določeno drugače. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev napišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z nič (0) točkami. Pazite na slovnično in pravopisno pravilnost odgovorov.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 2 prazni.

Priloga k Izpitni poli 1

POGOVOR

Materni jezik ni stara cunja!

NATAŠA DOLENC
S SVOJIM
ZAMETNIM
GLASOM
IN NJENA
SKRB ZA
SLOVENŠČINO STA
ZE LEGENDARNI

Na valovih prvega programa Radia Slovenija lahko ob torkih ob 6.40 še vedno prisluhnemo žametnemu glasu legendarne slovenske radijske in televizijske napovedovalke in voditeljice *Nataše Dolenc*, ki nas v izbranem jeziku in razumljivi razlagi opominja na napake pri govorjenju. Njen jezikovni kotiček *Slovenščina za Slovence* nas običajno spremlja med jutranjimi opravili ali med vožnjo v službo. Kot pravi sama, je najbolj vesela, ko ji branjevka na trgu med tehtanjem stročjega fižola pove, kako rada prisluhne njeni jutranji rubriki, in ko doda, naj le okrca tiste radijske in televizijske govorce ter politike, ki opletajo s slovenskim jezikom kot s staro cunjo.

Se zdi tudi vam, da sega sedanje mrcvarjenje slovenščine vse do dvorov RTV Slovenija, čeprav naj bi bila tu skrb za slovenščino zapovedana? Ali primere nepravilne rabe

slovenščine za svojo torkovo jutranjo rubriko nabirate tudi pri njih?

Nabiram jih na vseh radijskih in televizijskih postajah, v tisku in parlamentu, večkrat pa mi pripombe sporočajo tudi poslušalci.

Človek bi pričakoval, da bodo na »nacionalki« poznali dvojino.

No, saj v glavnem jo, sem pa tudi v uglednem časopisu prebrala: dva stanovanja sta prodana. Na RTV Slovenija gre vsak skozi govorno izobraževanje, preden sede pred mikrofonom.

Ali narečje in sleng, ki se vrvata v slovenščino, ne ogrožata jezika?

Najbolj ga ogroža jezikovno neznanje tistih, ki javno govorijo. Poslancem zamerim narečje, saj imamo knjižni jezik zato, da govorimo skupno, vsem sprejemljivo slovenščino. Narečja so sicer lepa, a sodijo v posebne oddaje in narečne popevke, ne pa v parlament in pred mikrofonom, ko se govori o resnih zadevah v javnosti.

Kaj pa sleng?

To, kar danes mladi uporabljajo kot sleng, so največkrat popačenke tujih besed. Sleng je duhovito, iskrivo izražanje. Pa so res duhovite besede: valda, depra, bed, šit, itak, skenslan, mader voka doga, kva dogaja? Mladi tej angloslovenski spakedranščini pravijo kar 'človeščina', ki naj bi jih družila.

Nas mora to skrbeti?

Ne. Ko bodo enkrat v službi, bodo morali govoriti slovensko in angleško. Slovenski jezik je bogat in ima ogromno možnosti tudi za iskrivo izražanje. Slabo za naš jezik pa je, da površno prevajamo besedje iz angleščine in da to počno celo odrasli, ki smo jim zaupali odločanje o pomembnih vprašanjih. Žalostno je slišati poslanca, ki v parlamentu reče 'to ne pije vodo!' Ne samo da ne uporablja roditeljske (vode), ampak je tudi površno prevedel angleško frazo 'držati vodo'.

Od radijskega napovedovalca ali voditelja se pričakuje tudi dober glas. Ne morda tako žametnega, kot je vaš, pa vendar ...

Seveda je pomemben glas, ki ga ima mikrofonom rad. Vendar je treba znati igrati na svoj instrument, kot je rekla naša govorna učiteljica Ana Mlakar. Govor je glasba, ki ima svojo melodijo in svoj ritem, zato se je treba naučiti govorne tehnike. Slabemu violinistu ne pomaga niti stradi-varka.

Dragica Manfreda

(Prirejeno po: tednik *Nedeljski*,
22. oktobra 2006.)

Prazna stran

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. V povedi prečrtajte trditvi, ki ne veljata za izhodiščno besedilo. Izhodiščno besedilo je zasebno / dvogovorno / publicistično / prvotno govorno / obveščevalno / neumetnostno.
- (2 točki)

2. Komu je namenjeno izhodiščno besedilo? Podčrtajte ustrezno trditev ob poševnici in dopolnite poved.

Izhodiščno besedilo je namenjeno o ž j i / š i r š i javnosti, saj _____

(2 točki)

3. Obkrožite DA, če je trditev v skladu z izhodiščnim besedilom, ali NE, če ni.

Nataša Dolenc je znana in občudovana napovedovalka in voditeljica.	DA	NE
Jezikovne napake se pojavljajo samo v tiskanih medijih.	DA	NE
Na RTV Slovenija se napovedovalci učijo govoriti zborni jezik.	DA	NE
Narečja ogrožajo slovenski jezik.	DA	NE
Mladi se v današnjem času vedno duhovito izražajo.	DA	NE
Vsi poslanci v slovenskem parlamentu govorijo knjižni pogovorni jezik.	DA	NE

(3 točke)

4. Od kod novinarki zamisel za naslov *Materni jezik ni stara cunja*?

- a) Iz radijske oddaje.
- b) Iz govora poslancev.
- c) Iz besed neke branjevke.
- č) Iz pogovora z mladimi.
- d) Iz časopisa.

(1 točka)

5. V naslovu izhodiščnega besedila je izraženo sporočilo. V povedi razložite, kaj pomeni naslov *Materni jezik ni stara cunja*.

_____

_____

(2 točki)

6. Katera pogovorna menjava (vprašanje in odgovor) v izhodiščnem besedilu ni neposredno povezana z naslovno temo? Obkrožite ustrezno številko in v povedi utemeljite odgovor.

3. / 5. / 6.

Utemeljitev

(3 točke)

7. Dopolnite povedi s podatki iz izhodiščnega besedila.

Nataša Dolenc vodi _____ oddajo, v kateri nas opominja na napake pri govorjenju. Njen glas je blag, prijeten in nekoliko zamolkel, zato ga novinarka imenuje _____ glas. Voditeljica pravi, da je glas kot _____, torej se mora dober napovedovalec učiti, da obvlada tehniko govora. Tudi sama se je tega učila pri _____.

(4 točke)

8. Preberite zadnji odgovor Nataše Dolenc in pojasnite poved *Slabemu violinistu ne pomaga niti stradivarka*. Kaj z njo pove o radijskih in televizijskih voditeljih?

- a) Dobra violina pomaga radijskemu voditelju pri šolanju glasu.
- b) Radijski voditelj s šolanim glasom je podoben slabemu violinistu.
- c) Če nimaš talenta za violino, ti tudi dobra tehnika ne pomaga pri napovedovanju.
- č) Če televizijski voditelj ne obvlada govorne tehnike, mu dober glas nič ne pomaga.
- d) Radijski voditelji se morajo učiti igrati na violino.

(1 točka)

9. Kateri namen sporočanja prevladuje v izhodiščnem besedilu?

V pogovoru

- a) je novinarka želela čim več izvedeti o Nataši Dolenc in o njenem delu.
- b) je Nataša Dolenc želela prepričati novinarko, da je treba skrbeti za materni jezik.
- c) sta novinarka in Nataša Dolenc želeli uskladiti različni mnenji o ogroženosti slovenščine.

(1 točka)

10. V katero besedilno vrsto spada izhodiščno besedilo? Odgovor zapišite na črto.

(1 točka)

11. Sleng slovenskih mladih je v 4. odgovoru poimenovan z dvema sopomenskima izrazoma. S katero besedno zvezo ga poimenuje Nataša Dolenc in kako mu rečejo mladi? Dopolnite poved.

Nataša Dolenc imenuje sleng slovenskih mladih _____

_____, mladi pa mu rečejo _____.

(2 točki)

12. Nataša Dolenc omenja v pogovoru poleg slenga še eno neknjižno socialno zvrst. Poimenujte jo in napišite, v katerih okoliščinah jo je po njenem mnenju v javnosti ustrezno uporabiti.

Neknjižna zvrst _____

Ustrezna raba v javnosti _____

(2 točki)

13. Iz besedne zveze *materni jezik* tvorite samostalnik in ga zapišite.

materni jezik _____

(1 točka)

14. Preberite slovarski sestavek.

mrcváríti -im nedov. (á â) **1.** slabš. *rezati, trgati, mečkati*: mrcvariti sadno drevje, mladike / na delovni mizi je mrcvarila meso za zrezke / s tem orožjem se ljudje mrcvarijo *bojujejo* **2.** ekspr. *mučiti, trpinčiti*: v ječi so jih mrcvarili; surovo so ga mrcvarili / kmete so zatirali in mrcvarili / mrcvarili so ga po sodiščih; v časopisu me mrcvarijo *očitajo mi napake, pomanjkljivosti, kritizirajo me* // slabš. *neveščče ravnati s čim*: mrcvariti slovenščino // *grdo ravnati s čim*: otroci spet mrcvarijo mačko, psa • ekspr. pol ure me je profesor mrcvaril pred tablo *izpraševal*

- A Kaj je beseda *mrcvariti* kot besedna vrsta in v kateri obliki je zapisana kot iztočnica/geslo v slovarskem sestavku?

_____

- B Ali je beseda *mrcvariti* slogovno zaznamovana? Obkrožite DA ali NE in odgovor utemeljite, tako da iz slovarskega sestavka izpišete ustrezno oznako.

DA NE

Izpis oznake iz slovarskega sestavka _____

- C V katerem pomenskem razmerju sta besedni zvezi *mrcvariti slovenščino* in *opletati s slovenščino kot s staro cunjo*?

_____

(5 točk)

15. Nataša Dolenc v drugem odgovoru opozori na napako, ki jo je našla v uglednem časopisu: *Dva stanovanja sta prodana*. Na črto napišite slovnično pravilno poved.

(1 točka)

16. Preberite izpisano poved in rešite nalogi.

Njen jezikovni kotiček Slovenščina za Slovence nas običajno spremlja med jutranjimi opravili ali med vožnjo v službo.

- A V izpisani povedi podčrtajte osebek (z eno črto) in predmet (z dvema črtama).
- B Napišite, zakaj je beseda 'Slovenščina' sredi povedi zapisana z veliko začetnico.

(3 točke)

17. Poimenujte vrsto prirednega razmerja med stavkoma v izpisani povedi tako, da obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.

Ne samo da ne uporablja roditelja (vode), ampak je tudi površno prevedel angleško frazo 'držati vodo'.

- a) Vezalno.
b) Stopnjevalno.
c) Protivno.
č) Sklepalno.
d) Posledično.

(1 točka)

18. Določite, koliko stavkov ima izpisana zložena poved in kakšna je njena zgradba.

Govor je glasba, ki ima svojo melodijo in svoj ritem, zato se je treba naučiti govorne tehnike.

A Koliko stavkov je v povedi? Obkrožite ustrezno številko.   1   2   3   4

B Kateri opis ustreza zgradbi povedi?

- a) Pojasnjevalno priredje s prilastkovim odvisnikom.
b) Podredje s prilastkovim in vzročnim odvisnikom.
c) Posledično priredje s prilastkovim odvisnikom.

(2 točki)

19. Odvisni govor pretvorite v premegega in ga napišite na črto.

Branjevka ji je povedala, da rada prisluhne njeni jutranji rubriki.

(2 točki)

20. Preberite povedi, ki so izpisane iz uvodnega odstavka ter iz 1. in 2. odgovora. Na katero besedo/besedno zvezo se navezuje podčrtani zaimek v posamezni povedi? Zapišite jo na ustrezno mesto v preglednici.

		Beseda/besedna zveza
Uvodni odstavek	<u>Njen</u> jezikovni kotiček Slovenščina za Slovence nas običajno spremlja med jutranjimi opravili ali med vožnjo v službo.	
1. odgovor	Nabiram <u>jih</u> na vseh radijskih in televizijskih postajah, v tisku in parlamentu, večkrat pa mi pripombe sporočajo tudi poslušalci.	
2. odgovor	No, saj v glavnem <u>jo</u> , sem pa tudi v uglednem časopisu prebrala: dva stanovanja sta prodana.	

(3 točke)

21. Razložite, kako se je novinarka v drugem vprašanju izognila ponavljanju izraza RTV Slovenija, in odgovor zapišite v povedi.

(2 točki)

22. Pravopisno uredite besedilo. V njem je devet (9) napak.

Zaradi lepega in šolanega glasu je napovedovalec kot violinski virtuoz ki igra na stradivarko – violino ki jo je izdelal mojster stradivari.

Najbolj priljubljeni slovenski napovedovalci med katerimi sta andrej karoli in bernarda žarn so kultivirani govorci.

(4 točke)

23. Napišite objektivno predstavitev osebe.

Zamislite si, da sodelujete pri nastajanju šolskega časopisa. Za rubriko, v kateri predstavljate znane Slovence, napišite objektivno predstavitev Nataše Dolenc. Vsebuje naj podatke o njeni izobrazbi, zaposlitvi, poklicnem delu in dosežkih ter o njeni dejavnosti v pokoju. Posebej omenite priznanje, ki so ji ga podelili njeni radijski in televizijski kolegi. Pri pisanju uporabite podatke iz izhodiščnega besedila in iz povzetka v okvirju. Pišite na naslednjo stran. Vaše besedilo naj obsega najmanj 90 besed.

Nataša Dolenc – skrbnica rabe slovenskega jezika

Izobrazba: profesorica nemškega in francoskega jezika

Zaposlitev: RTV Slovenija (od 1962 do upokojitve 1997)

Delo: napovedovalka,
vodenje radijskih oddaj (npr. Glasba ne pozna meja, kontaktne oddaje na Valu 202),
vodenje TV-Dnevnika,
šolanje mlajših napovedovalcev v Oddelku za kulturo govora

Priznanja: več viktorjev in plaket za radijsko in televizijsko delo,
kristalni mikrofoni (za življenjsko delo, 2003, Društvo poklicnih radijskih in televizijskih napovedovalcev Slovenije)

(12 točk)

Prazna stran